

Ohjeistus ja linjaukset tekoälyn käyttöön Joutsassa varhaiskasvatuksessa sekä kouluissa

Koulutuksen järjestäjän suositukset tekoälyn opetuskäyttöön

Käytettävä tekoälyjärjestelmä

Joutsan kouluissa tekoälyn opetuskäytössä käytetään ensisijaisesti Google Geminiä, joka on käytettävissä Google Workspace for Education -ympäristössä koulun hallinnoimilla tunnuksilla.

Tavoitteena on, että tekoälyn käyttö on hallittua ja tietoturvallista. Oppilaita ei ohjata ulkopuolisiin palveluihin ja tekoälyn käyttö tapahtuu koulun määrittämien pelisääntöjen mukaisesti.

Google ilmoittaa geminiä koskien seuraavaa: *Google on sitoutunut noudattamaan EU:n uusia vastuullisen tekoälyn sääntöjä. Nämä säännöt tulivat voimaan vähitellen vuodesta 2024 alkaen. EU:n tekoälylaki koskee erityisesti suuria kielimalleja, kuten Geminiä. Google on ilmoittanut allekirjoittavansa EU:n käytäntösäännöt.*

Koulutus ja osaamisen varmistaminen

Tekoälyn käyttäjillä, kuten henkilöstöllä ja oppijoilla, tulee olla riittävä osaaminen tekoälyn vastuulliseen käyttöön.

Joutsassa opetushenkilöstön koulutus toteutetaan veso-koulutuksena sekä digitutor-tyyppisellä vierihoidolla tarpeen mukaan.

Koulutuksessa painottuvat

- tietosuoja ja salassapito
- pedagogiset käytötavat
- tekoälyn kriittinen arviointi, kuten virheiden ja vinoumien tunnistaminen sekä lähteiden tarkistaminen.

Avoimuus ja läpinäkyvyys

Tekoälyn käyttö koulussa on avointa ja läpinäkyvää.

Lukuvuositedotteissa ja muussa koulun viestinnässä kerrotaan, että opetuksessa voidaan käyttää tekoälysovelluksia opettajan ohjeiden mukaisesti silloin, kun se on pedagogisesti perusteltua.

Oppilaille kerrotaan opetustilanteissa, milloin ja mihin tarkoitukseen tekoälyä käytetään, ja oppijoille annetaan selkeät ohjeet tekoälyn käytöstä tehtävissä.

Kestävä kehitys ja harkittu käyttö

Tekoälyä käytetään harkiten oppimisen ja oppimateriaalin tuottamisen tukena.

Tarpeetonta sisällöntuotantoa vältetään. Esimerkiksi esitysten kuvituksia ei tuoteta tekoälyllä, jos tarkoitukseen soveltuvia kuvia on saatavilla valmiista kuvakirjastoista tai omista aineistoista.

Käytössä huomioidaan myös sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys siten, että tekoälyn käyttö ei lisää eriarvoisuutta eikä tuota lisäkuormitusta opetukselle tai oppimiselle.

Vinoumat, virheet ja syrjimättömyys

Tekoäly voi tuottaa virheellistä tietoa, vinoutuneita näkökulmia tai virheellisiä johtopäätöksiä.

Geminin käytössä hyödynnetään toimittajan ohjeita ja periaatteita perehdytyksen taustana. Henkilöstö ja oppijat ohjataan tarkistamaan tekoälyn tuottamat väitteet luotettavista lähteistä sekä huomioimaan syrjimättömyys.

Riskienhallinta ja liiallisen luottamisen ehkäisy

Tekoälyyn liittyvät riskit, kuten liiallinen luottaminen ja kriittisen arvioinnin puute, huomioidaan koulutuksella, selkeillä pelisäännöillä ja arjen ohjauksella.

Tekoälyä ei käytetä osana kriittisiä järjestelmiä tai päätöksentekoa. Arviointiin liittyvät päätökset tekee aina ihminen. Tällä hetkellä Joutsassa ei ole kunnan omassa käytössä opetuksen ja sivistyksen toimialalla järjestelmiä, joissa tekoäly käsittelee henkilötietoja, tekee koosteita niistä tai käsittelee arviointitietoa.

Oppimisanalytiikka

Oppimisanalytiikkaa käytettäessä noudatetaan oppimisanalytiikan viitekehyksen ohjeita ja linjauksia. Oppimisanalytiikkaa saatetaan käyttää esimerkiksi verkossa olevissa oppimisympäristöissä. Tällöin ympäristön tuottaja vastaa tiedon käsittelystä. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetusta oppijoiden tarpeiden mukaisesti. Teknologia voi tukea opettajaa antamalla tietoa oppijoiden oppimisen edistymisestä suhteessa tavoitteisiin, mutta analytiikkaa hyödynnetään vain koulutuksen järjestäjän hyväksymissä ratkaisuissa ja tietosuoja huomioiden. Opetushenkilöstön tulee varmistua tietoturvasta ennen tällaisen ympäristön käyttöä. Oppijoita tulee opastaa omien henkilötietojen turvaaminen näissä ympäristöissä.

Tekijänoikeudet ja tietosuoja

Tekijänoikeudet ja tietosuoja ovat keskeinen osa tekoälyn opetuskäyttöä.

Tekijänoikeudella suojattua sisältöä saa syöttää tekoälyyn vain, jos käyttäjällä on siihen lupa. Sisällön syöttäminen tekoälyyn on tekijänoikeudellisesti kappaleen valmistamista, joten vastuu luvasta on käyttäjällä. Lähtökohtana opetuskäytössä on se, että alkuperäisen tekijän oikeuksista pidetään huolta eikä tekoälysovelluksilla pääsääntöisesti käsitellä luvanvaraista aineistoa

Tekoälysovelluksiin ei saa syöttää henkilötietoja, kuvia henkilöistä ilman lupaa eikä luottamuksellisia tietoja. Ohje koskee sekä henkilöstöä että oppilaita.

Lainsäädäntö ei toistaiseksi tarjoa yksiselitteistä vastausta tekoälyavusteisen sisällön tekijänoikeussuojaan, joten lopullisen työn tulee olla pääosin käyttäjän omaa tuotantoa.

Liitteet tekoälyn opetuskäytön linjauksiin

1. Opetus- ja ohjaushenkilöstön velvoitteet

Oppilasta ei voi velvoittaa ulkopuolisiin palveluihin

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa opetuksessa käytettävät laitteet ja tekoälyjärjestelmät.

Henkilöstö ei voi velvoittaa oppijaa rekisteröitymään tai luomaan tunnusta palveluun, jota koulutuksen järjestäjä ei tarjoa. Oppijaa ei myöskään voi velvoittaa hankkimaan maksullisia käyttöoikeuksia tällaisiin palveluihin.

Joutsassa opetuskäytössä käytetään Google Geminiä Google Workspace for Education -ympäristössä.

Tekoäly ja arviointi

Jos tekoälyä hyödynnetään apuna arvioinnissa, tulee noudattaa opetussuunnitelmien perusteita sekä huomioida mahdolliset tekoälyasetuksen velvoitteet.

Arviointiin liittyvien päätösten tekijän tulee aina olla arvioinnista vastaava ihminen.

Tietosuoja, tietoturva ja tiedonhallinta

Henkilöstön tulee varmistaa, mitä tietoja tekoälyjärjestelmiin on luvallista syöttää.

Salassa pidettävää tietoa, ei-julkista tietoa tai henkilötietoja sisältävää aineistoa ei saa syöttää tekoälyjärjestelmiin ilman, että järjestelmän tietoturva ja tietosuoja on todettu riittäviksi.

Henkilötietoihin kuuluvat esimerkiksi

- nimi
- henkilötunnus
- sanalliset arvioinnit
- pedagogiset asiakirjat
- terveystiedot
- uskonnolliseen vakaumukseen liittyvät tiedot
- oppijan kuva ja ääni, jos ne voidaan yhdistää oppijaan.

Tekijänoikeus

Teosten käyttäminen tekoälyn kouluttamisessa ilman oikeudenhaltijan lupaa on kielletty.

Tekoälyn tuottama sisältö ei yleensä saa tekijänoikeussuojaa, koska se ei täytä ihmisen luovan työn kriteerejä. Lopullisen sisällön tulee olla pääosin ihmisen luomaa.

Opetus- ja ohjaushenkilöstön suositukset

Henkilöstö käyttää ensisijaisesti koulutuksen järjestäjän hyväksymää tekoälyjärjestelmää (Google Gemini Google Workspace -ympäristössä).

Tekoälyn käytön tulee olla pedagogisesti perusteltua ja edistää opetussuunnitelman tavoitteita.

Tekoälyn käytöstä kerrotaan oppijoille avoimesti ja opettaja sopii oppijoiden kanssa tekoälyn käytön periaatteista.

Opettaja ohjaa oppilaita arvioimaan tekoälyn tuottamaa sisältöä kriittisesti sekä tunnistamaan mahdollisia virheitä ja vinoumia.

Tekoälyn käytön tulee tukea oppimista ja kehittää oppijoiden tekoälylukutaitoa.

2. Oppilaan ohjeet tekoälyn käyttöön opiskelussa

Tekoäly toimii parhaiten ideoinnin, jäsentelyn, tiivistämisen ja kokonaisuuksien hahmottamisen tukena. Se ei korvaa omaa ajatustyötä, harjoittelua eikä opettajan ohjausta.

Käytön tarkoitus ja rajat

Käytä tekoälyä oppimisen tukena, ei korvaamaan omaa työtäsi.

Tarkista aina opettajalta tai tehtävän ohjeista, onko tekoälyn käyttö sallittu ja millä ehdoilla.

Olet itse vastuussa tehtäväsi sisällöstä ja oikeellisuudesta.

Eettisyys ja vilppi

Tekoälyn tuottamaa sisältöä ei saa esittää omana ilman, että kerrot tekoälyn käytöstä opettajan ohjeiden mukaisesti.

Käytön ilmoittamatta jättäminen tulkitaan vilpiksi.

Älä syötä tekoälyyn salassa pidettäviä tietoja, henkilötietoja tai luottamuksellisia aineistoja. Älä myöskään käytä tekoälyä luvatta toista henkilöä koskevien tai hänen luomiensa tiedostojen, kuvien tai muun materiaalin käsittelyyn. Älä käsittele julkisellakaan paikalla otettuja valokuvia tai muuta materiaalia tekoälyavusteisesti kiusaamiseen, häirintään tai mihinkään muuhunkaan epäasialliseen, häiritsevään tai laittomaan tarkoitukseen.

Käytännön hyödyntäminen

Tekoälyä voi käyttää esimerkiksi

- ideointiin
- rakenteen suunnitteluun
- kielenhuoltoon
- tiivistämiseen.

Tekoäly voi ehdottaa lähteitä tai hakusanoja, mutta tekoäly ei ole lähde. Tarkista aina alkuperäiset lähteet.

Käytön ilmoittaminen

Kerro tehtävässä lyhyesti, miten käytit tekoälyä.

Esimerkki:

Käytin Google Geminiä ideointiin ja tekstin rakenteen suunnitteluun. Tarkistin faktat oppikirjasta ja muista lähteistä. Lopullinen teksti on omaa tuotantoani.

Lähteet

Opetushallitus (oph.fi)

Kopioisto / Kopiraittila (kopiraittila.fi)

Google (Gemini ja Google Workspace for Education -ohjesivut)

Ohjeistuksen työstämisessä on hyödynnetty tekoälyä tekstin jäsentämisessä, tiivistämisessä ja muotoilussa.